

השיעור החשוב ביותר שנוכל למסור: תשכנע אותי שהגאולה בפתח

אירווינג פיישר נחשב לאחד מגדולי הכלכלנים בארצות הברית. פיישר שחי לפני כמאה שנה היה אדם מרשים, איש גבוה בעל שפם קצוץ ששידר הופעה מכבדת. הוא זכה לפרסום רב בימי חייו והתיאוריות הכלכליות שלו משפיעות עד היום על קובעי המדיניות. בין היתר נחשב פיישר למעצב 'המדיניות המוניטרית', דרכי הפעולה של הבנק המרכזי (בנק ישראל, הפדרל ריזרב וכו').

פיישר נהג לפרסם תחזיות כלכלית ובחודש אוקטובר 1929 פרסם תחזית אופטימית במיוחד: "שוק המניות הגיע לרמה גבוהה קבועה". השוק לא היה יכול לבקש צפירת הרגעה טובה יותר. אך רק שבועיים חלפו עד לפרוץ המשבר הכלכלי החמור בהיסטוריה המודרנית: 'השפל הגדול של 1929'. ב'יום חמישי השחור' ולמחרתו ב'יום שישי השחור' איבד שוק המניות בבורסה וול סטריט קרוב ל-25% ובתוך עשרה חודשים קרס המדד ב-89%. אנשים איבדו את כל כספם ומיליוני עובדים נפלטו מובטלים לרחוב. נדרשו 15 שנה ופרוץ מלחמת עולם שנייה להשיב את גלגלי התעשייה האמריקאית לייצור מלא. המשבר פגע פי כמה בכלכלן הדגול עצמו ופיישר סיים את חייו אביון וחסר כל.

מול פיישר התייצב מתחרה עיקש בשם רוג'ר בבסון. בבסון היה יועץ השקעות ללא רקע אקדמי רציני, היו לו עיניים צחקניות וזקנקן קטן והוא ניהל תיקי השקעות עבור לקוחות פרטיים. חודשיים לפני פרוץ המשבר עלה על בימת וועידת העסקים במסצ'וסטס וצפה עתיד קודר: "הקריסה מגיעה והיא עלולה להיות נוראה... במנוסת הבהלה נראה מכירות שיחרגו מכל מה שחווינו אי פעם". סוחר וול סטריט לעגו לו, נשיא ארצות הברית בכבודו ובעצמו, הרברט הובר, הזדעק להבטיח כי השוק יציב, אך בבסון היה היחיד שנתפס מוכן לקטסטרופה. הוא ערך התאמות בתיקי הלקוחות שלו והציל את כספם. הוא הפך לגיבור וול סטריט, התעשר הון רב ונחשב עד היום למנהל השקעות מעורר השראה.

ראיית העתיד היא החכמה הגדולה מכולן. כך אמרו חז"ל: "איזהו חכם? הרואה את הנולד". בעוד שטבע האדם הוא להתמקד בהווה ובדחוף ולהדחיק את הרחוק, הגדלות האמתית היא להיות מסוגל לתכנן את המחר. העתיד הוא אינו אירוע רחוק שיתרחש אי שם בעוד שנה או עשרים, אלא הוא **ההווה של מחר**. לפני שנספיק להביט ימינה או שמאלה והנה הרחוק ינחת על פתחנו. כמה אנו מקנאים בטיפוסים המסודרים שהעתיד אינו מפתיע אותם. הם מספיק נבונים כדי לחסוך כספים מבעוד מועד עבור טיפולי שיניים לילדה, בר מצווה לילד או תשלום שכר לימוד אקדמי.

בואו נפרגן לעצמנו אפוא להרחיב את המבט. נניח לשעה קלה את הדאגות של הבנק והבריאות ונסה לתכנן את העתיד שלנו. ובכן, כיצד אתה או את צופים את החיים שלך בעוד עשר שנים מהיום? האם החיים יהיו יותר טובים, פחות חלילה או לא יחול בהם כל שינוי משמעותי?¹

כעת נבחן את התחזית היהודית אודות העתיד: האמונה היהודית מורכבת משלושה עשר עיקרים שנוסחו בידי הרמב"ם ושני העיקרים האחרונים קובעים כך:

1. רמב"ם י"ג עיקרי האמונה: אני מאמין באמונה שלמה בביאת המשיח ואף על פי שיתמהמה עם כל זה אחכה לו בכל יום שיבוא. אני מאמין באמונה שלמה שיחיו המתים בעת שיעלה הרצון לפניו.

בעוד שהתחזית האישית לקראת הצפוי לנו היא די צנועה ומדברת במקרה הטוב על העלאה קטנה במשכורת ותוספת ממ"ד לדירה, האמונה היהודית מדברת על שינוי אדיר שיתחולל בקרוב: **העולם הולך למקום מושלם**. המקום בו אנו חיים עומד להסתדר ולהפוך להיות גן עדן עלי אדמות. זה לא

¹ **בדיחה:** 1. מה ההבדל בין ישראלי אופטימי, פאסימי וריאלי? - ישראלי אופטימי לומד עברית, ישראלי פאסימי לומד אנגלית, ישראלי ריאלי לומד לשחות...

2. יהודי עובר בדיקת MRI וממתין במתח לתוצאות. למחרת מתקשר הרופא ואומר שיש בפיו שתי בשורות: אחת רעה ואחת רעה מאוד. "הבשורה הרעה היא שנותרו לך 24 שעות לחיות. הבשורה היותר רעה היא שאני מחפש אותך מאתמול..."

יקרה ברגע אחד, מדובר בתהליך בן כמה תקופות של "ימות המשיח" שיארך זמן, אבל השורה התחתונה היא ברורה: העולם הולך למקום טוב. החיים על פני הכדור עומדים להיות **נהדרים**.

השינוי הראשון יתרחש ברמה התורנית-הלכתית. הרמב"ם חותם את חיבורו הגדול המסכם את כל פרטי ההלכה היהודית בשני פרקים אודות העתיד:

רמב"ם הלכות מלכים יא: המלך המשיח עתיד לעמוד ולהחזיר מלכות בית דוד ליושנה, הממשלה הראשונה, ובונה מקדש ומקבץ נדחי ישראל, וחוזרים כל המשפטים בימיו כשהיו מקודם: מקריבים קרבנות ועושים שמיטים ויובלות, ככל מצוותן האמורה בתורה.

אנו שהתרגלנו לעלות לירושלים בחשש שלא נפגוש איזו מפגע חלילה, אנו שהתרגלנו לעקוב בזירות אחרי הכותרות מאזור הר הבית שלא יציתו אש מול העולם המוסלמי – נזכה לראות עולם חדש. האיש שיתגלה כמשיח יתמנה למלך ישראל ויקים את מוקד הקדושה בעולם: בית המקדש. ובעוד שההלכה היהודית כיום לוקה בחסר וכשני שליש מתרי"ג מצוות התורה אינן אפשריות לקיום, ביאת המשיח תביא את השלמות לחיים ההלכתיים ותאפשר מימוש מלא של דרישות התורה.

הקדושה של ירושלים לא תתרכז רק בתוך העיר, אלא תתפשט על פני העולם כולו. הנביא ישעיהו מציג את חזון "אחרית הימים" בו יגיע היקום כולו אל נקודת השלמות שלו.

ישעיהו פרק ב: והיה באחרית הימים נכון יהיה הר בית ה' בראש ההרים ונשא מגבעות ונהרו אליו כל הגוים: והלכו עמים רבים ואמרו לכו ונעלה אל הר ה' אל בית אלוהי יעקב ויורנו מדרכיו ונלכה בארחתיו, כי מציון תצא תורה ודבר ה' מירושלם:

יום יבוא ואנשים לא ידברו על כדורגל, הם יתחננו לקדושה. כותרות העיתונים יספרו מה לימד הכהן בבית המקדש ובמקום לטוס למונדיאל, אנשים יריבו על הטיסות לירושלים כדי לשמוע את דבר האלוקים. התודעה הרוחנית המתוקנת תיתן את אותותיה ברוגע ושלוש עולמיים ובמקום להשחית סכינים ולצחצח כלי מלחמה, האומות יעסקו בשלום עולמי ותיקון עולם. השלווה תחלחל אפילו אל עולם החי ובעלי החיים כולם – מהספארי ברמן גן ועד ארצות המוצא שלהם בג'ונגלים העבותים של אפריקה – ייפרדו מהטבע האכזרי שלהם ויהפכו להיות חיות מחמד נעימות למגע.²

ישעיהו פרק יא: וכתתו חרבותם לאתים וחניתותיהם למזמרות, לא יישא גוי אל גוי חרב ולא ילמדו עוד מלחמה ... וגר זאב עם כבש ונמר עם גדי ירבו ועגל וכפיר ומריא יחדו ונער קטן נהג בהם ... לא ירעו ולא ישחיתו בכל הר קדש, כי מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים.

זה בדיוק החזון אותו בחרו מקימי האו"ם לחקוק על חזית הבניין בניו יורק. המתנה הגדולה ביותר שקיבלו אומות העולם מהדת היהודית היא האמונה **שהעולם מתקדם לכיוון טוב**. עד כמה שהחיים מסובכים, עד כמה שבני האדם מסוגלים להפיץ רוע, העולם השתכנע מהחזון היהודי כי הרוע הוא זמני והטוב ינצח. על חזית בניין האו"ם שנוסד במטרה למנוע שפיכות דמים מהסוג שראינו במלחמת העולם השנייה, נחקקה נבואת ישעיהו: "לא יישא גוי אל גוי חרב ולא ילמדו עוד מלחמה".

ומעל ומעבר לכל זה, הנביאים מציגים את ההבטחה שהיא ללא ספק המופלאה מכולן: **קבורת המוות והמעבר לחיים נצחיים** כפי שהובא לעיל בשלושה עשר העיקרים של הרמב"ם. אותו אירוע מטלטל שלא נדע ממנו בדמות פרידה מאדם יקר - ייעלם לחלוטין מעולמנו ובני האדם יחיו לנצח. העולם הולך אפוא לנקודה מושלמת בה לא תהיה דאגה ואפילו לא סיבה לדאגה.³

² **שינוי מנהגו של עולם לדעת הרמב"ם:** הרמב"ם מסייג את הנבואה אודות "וגר זאב עם כבש" בכך שהיא רק **משל** לרוגע ושלווה בין בני האדם עצמם. אולם: א. גם לדעת הרמב"ם ברור שיתרחשו ניסים גדולים. שאר הייעודים שמזכיר הרמב"ם הם תופעות בלתי רגילות, כמו בניית המקדש, קיבוץ גלויות והתפשטות רוגע ושלווה עד שלא תהא שנאה ותחרות ודעת כל העולם לדעת את ה' בלבד. ב. הרמב"ם עצמו מונה בין י"ג העיקרים את תחיית המתים שהיא הנס הגדול ביותר שיכול להתרחש. לכן לדבריו צריך לומר (ראו לקו"ש כז/בחוקותי) כי יחולו **שתי תקופות** בימות המשיח: הראשונה תהיה ללא שינוי מנהגו של עולם והשנייה תהיה המהפכנית והמחודשת.

³ **סיפור מצוין:** בעיצומה של מלחמת העולם השנייה, ביום ט' שבט תד"ש, הוברח ארצה אדם בעל מעלה, הצדיק רבי אהרן רוקח מבעלז. האדמו"ר היה עור ועצמות, הוא שקל פחות מארבעים קילו ונפשו הייתה שבורה לאחר שאיבד במחנות המוות את אשתו, ילדיו ועשרות אלפי חסידיו. בהגיעו ארצה התגורר האדמו"ר במשך

ב. עד כאן האידיאל, ועכשיו חזרה למציאות. התגובה האינסטינקטיבית לנוכח התמונה הוורודה היא: "אשרי המאמין". הלוואי, לו יהי, האלוקים גדול ויכול לחולל ניסים, אבל תטלפן אלי כשזה יקרה.

הקושי לעכל חזון גאולתי נובע בראש ובראשונה מכך שהטבע האנושי מתקשה להסתגל לשינויים. כל שינוי ממצב אחד למצב אחר הוא קשה ואפילו המעבר מחושך הלילה לאור היום הוא תהליך הדרגתי. אך סיבה חזקה יותר גורמת לכך שגם אדם גמיש מתקשה להכיל את חזון הגאולה: הקושי לקפוץ **מההווה אל העתיד**. איננו מצליחים להבין **מה בעולם שלנו מזמין עתיד מושלם?**

כל הערכה של העתיד (בענפים שונים כמו הערכת סיכונים, תכנון כלכלי, אקטואריה בביטוח ועוד), נשענת על **אקסטרפולציה**, כלומר, חישוב וניתוח נתונים בהווה ויצירת נתון נוסף המנבא את העתיד. העתיד הוא **תוצר של ההווה**. אם לצורך העניין, סביבת הריבית היא נמוכה והבנקים מחלקים הלוואות לכל דורש, אם כתוצאה מכך משתוללת מהפכת צריכה והציבור קונה בכסף שאין לו - אפשר להעריך כי מפולת כלכלית עם מחיקת חובות ענקית בפתח.

אך מה בחיים שלנו מייצר תשתית למהפכה בסגנון חזון השלום והרוגע? כיצד אפשר לתווך בין הרגשת ה"אני", התשווקה לכבוד ולשררה, האכזריות בה אדם לאדם זאב והחזק שורד, מהדורות החדשות המספרות על הרג, שוד וזוועה - ובין הרוגע הפסטוראלי שאמור לדפוק בדלת? הקושי להמיר עולם אחד בעולם אחר תוך קטיעת הרצף ההיסטורי - דוחק מההיגיון את בשורת הגאולה.⁴

בדיחה: **גן חיות בירושלים פרסם שהוא 'גן חיות ימות המשיח'**. אצלם האריה חי עם הכבש ברוע ובשלווה. מכל העולם הגיעו לראות את הפלא: הכבש יושב בכלוב של האריה ומלך החיות אינו פוגע בו. הגיע עשיר מאמריקה שהיה מוכרח לגלול את הסוד. הוא ניגש אל שומר גן החיות, הבטיח לו משכורת של חצי שנה וביקש להבין את הפלא: כיצד הכבש שורש לצד האריה?

"כל שעה אנחנו מחליפים את הכבש"...

השאלה הקשה הזו – אודות הקושי להכיל את הקפיצה אל הגאולה – יצרה פרשנויות מוזרות. יש נדחקים לומר כי הגאולה היא רק חזון 'אוטופי'. היא בסך הכול קריאת כיוון שיצרו הנביאים כדי לשאוף לטוב ולכוון את מעשינו לעבר התקדמות תמידית, אך היא אינה מכוונת להתרחש במציאות.

כמה שבועות בבית סבי זקני, ר' שניאור זלמן אשכנזי בירושלים. סבי העיד כי הוא לא אכל דבר זולת פרוסת עוגה וכוס חלב בבוקר. אדמור"י חב"ד התבטאו כי הוא "צורה בלי חומר". חלפו ארבעה ימים והגיעה "שבת בשלח, שבת שירה". הקהל בבית הכנסת הגיע לשירת "אז ישיר" וחש מבוכה. המנהג הוא לומר בשמחה את שירת הים, אך כיצד יזמרו על יד הדמות האבלה של הצדיק מבעלז? כיצד ישוררו "אשירה לה' כי גאה גאה" על יד האיש שראה את בתי הכנסת עולים באש? כיצד יכריזו "אז נבהלו אלופי אדום אילי מואב יאחזמו רעד" על יד מי שאשתו, ילדיו ועשרות אלפי חסידיו הפכו לאפר? אך הצדיק סימן להם בידו: "תשירו, תשירו". אחרי התפילה פתח את החומש והראה: נאמר "אז ישיר משה" – בלשון עתיד ופירשו חז"ל: "מכאן לתחיית המתים מן התורה". הוי אומר שמשה עוד עתיד לשיר כשיקום בתחיית המתים. ולכאורה זה פלא גדול, מהיכן למדו חז"ל כי הלשון הזו מכוונת על תחיית המתים? אלא כאשר עמד משה ליד הים, לא היה מסוגל לשיר. לצד הניסים שאירעו להם, עם ישראל היה שבור ומרוסק. חז"ל אמרו כי "חמושים עלו בני ישראל מארץ מצרים", היינו שרק עשרים אחוז יצאו ממצרים ועוד שמונים אחוז נשארו שם. בכל משפחה היה ילד או שניים או ארבעה שלא יצאו וכיצד אפשר לשיר לצד חלל כזה? לכן נאמר "אז ישיר" בלשון עתיד. משה עודד את רוחו של העם השבור בכך שהמוות הוא זמני ועוד נזכה להתראות עם כל היקרים שמתו. וזאת הסיבה היחידה לשיר: האמונה בעתיד. גם אנו, סיים הצדיק מבעלז, שרים על העתיד. על הביטחון כי יום יבוא והקערה תתהפך, אנו נזכה להתאחד עם יקירינו ונבין את סוד הגלות והסבל.

⁴ **אפוקליפסה**: זאת הסיבה כי חכמי הדתות האחרות מבטיחים חזון הפוך לגמרי. חזון אחרית הימים המתואר למשל בדת הנוצרית מבטיח את 'קץ האנושות', 'אפוקליפסה', 'יום הדין הגדול', 'ארמגדון' בו יסתלקו מהעולם כל הרשעים והכופרים ואחר כך תיתכן אפשרות של יצירת סדר עולמי חדש. בואו נודה כי התיאור הזועף והקודר אודות המציאות העתידית כפי שהוא מתואר במקומות ההם, נשמע מתחבר יותר אל המציאות הרעה המוכרת. [חשוב לציין כי החזון היהודי אודות מלחמת גוג ומגוג אינו חלק מימי הגאולה, רק הכנה דרמטית ומזעזעת שתגרום לבני האדם לחפש פתרון צודק יותר ואז יבוא המשיח. מלחמת גוג ומגוג גם אינה אמורה להרוס את העולם אלא להיפך להכין אותו לימים המושלמים של הגאולה. (הרבי הזכיר כי 'השואה' הייתה כבר בבחינת מלחמה זו והעולם בשל לשלב הבא, הכנת העולם בצורה חיובית ומתקדמת לקראת הגאולה)]

למה הדבר דומה? לפני 500 שנה כתב מדינאי אנגלי בשם תומאס מוריס את הספר "אוטופיה". הספר מתאר ספן יווני בשם היתולדיאוס, שמסתובב בעולם ומגלה ארצות נסתרות. פעם הגיע הספן לאי בודד, נסתר, שמעט מאוד אנשים ידעו על קיומו. שמו של האי: "אוטופיה". החיים שם מושלמים. הרכוש משותף לכולם, האדמות, הבתים והנכסים שייכים לכל יושבי האי בצורה שווה. התושבים עובדים רק שש שעות ביום וכל שאר היממה מוקדש למנוחה ולקריאה. ספר חוקי האי הוא דק כי כולם נוהגים ביושר בטבעיות, ועורכי דין? לא היו בנמצא, פשוט לא היה בהם צורך.

אבל בתוך הסיפור מסתתר קאץ' (עוקץ). המילה 'אוטופיה' ביוונית נושאת משמעות כפולה: 'אוטופיה' היא **מקום טוב** אך 'אוטופיה' פירושה גם **שומקום**. לומר לך שישנם מקומות טובים לשאוף אליהם אך הם קיימים רק בחלום, בקריאת הכיוון, לא במציאות. העולם שלנו פשוט לא כזה.

ובכן, ברור שחזון הגאולה שונה לחלוטין. הרמב"ם, הפסוק ההלכתי הרציונאלי ביותר, בחר לחתום בו את ספרו ומוכח שהמציאות עומדת להשתנות בפשטות. מה אפוא הרציונל מאחורי חזון הגאולה?

כדי לחדד את השאלה, נשים לב אל הפרט הבא: ההלכה היהודית בנויה על בסיס **המתנה על מזוודות**. בעיני חז"ל, הגאולה היא אינה רק **אופציה שיכולה להתרחש**, היא הדבר **הבטוח ביותר**. ברור לנו במיליון אחוז שהגלות היא זמנית והחיים עומדים להשתנות בכל רגע. נשים לב אל ההלכה הידועה הבאה: לפני שיהודי אוכל לחם הוא נוטל ידיו. אך מדוע נוטלים ידיים? אם המטרה הייתה לגשת אל האוכל בידיים נקיות, מוטב היה לשטוף אותם עם סבון. התשובה מרתקת:

2. שולחן ערוך רבינו הזקן קנח, א: כל האוכל פת שמברכים עליו המוציא צריך ליטול ידיו תחלה אע"פ שאינן מלוכלכות ... לפי שסתם ידיים שהסיח דעתו משמירתן הן שניות לטומאה ופוסלות את התרומה מדברי סופרים עד שירחצם במים ... ולא רצו לחלק בין כוהנים לישראלים שאין אוכלים תרומה.

בזמן בית המקדש היו מאכלי דגן מסוימים שנאסר לכוהנים לאכול אותם בידיים טמאות. ומאחר שאנו מצפים לגאולה בכל רגע, הורו חז"ל שגם כיום עלינו לשמור על ההרגל של אכילת פת בידיים טהורות כדי להיות דרוכים ומוכנים לבוא הגאולה. נתאר לעצמנו: אלפיים שנה יהודים נוטלים את ידיהם פעם או פעמיים ביום, הכול בגלל שבכל רגע משיח יקיש בדלת ועלינו להיות מוכנים לקראתו⁵.

והשאלה נשאלת: מה גורם לנו להאמין כי החיים בעמק הבכא הזה עומדים להשתנות בכל רגע?

נפתח עם גישתו של הרמב"ן, ונעבור אחריה לתפיסה מרתקת ובעיקר, **משכנעת לחלוטין** המוצגת בתורת החסידות. למעשה, לא מדובר בתפיסה אודות הגאולה, אלא **בכל סיפור חיינו בעולם הזה**.

ג. נכנסתי פעם לחנות מכשירי חשמל בראשון לציון. זו הייתה שעת בוקר מוקדמת וציפיתי למצוא מוכר רענן ורגוע, אך מצאתי הר געש. באמצע החנות עמד לקוח עצבני וצעק: "אני תובע לבטל את הקנייה מיד, תשלח את המשאית עכשיו שתיקח את התנור ותחזיר לי את הכסף". חצי שנה קודם הוא קנה תנור אפייה יקר ואחרי מספר חודשים המוצר שבק חיים. המוכר הציע לו להזמין שירות תיקונים, אך הוא תבע לבטל את הקנייה ברגע הזה.

המוכר שלף בתגובה את נוסחת הקסם: "תשמע, קנית סחורה סינית וזה מה שזה. כולם רוצים זול והסחורה לא שווה כלום". אך הקונה היה מוכן והציג טענה ניצחת: "אבל אני לא קניתי סיני, אני קניתי מוצר גרמני ולכן הוא אמור לעבוד ארבעים שנה"...

הרמב"ן מציג גישה סדורה ועיקשת אתה הוא צועד בכמה מקומות בכתביו. האמת היא שאין מה להיות מופתעים מחזון הגאולה, משום שהכול כבר היה לעולמים. אין מה לעמוד המומים מכך

⁵ **דוגמה נוספת:** יהודי שנכנס לבית חדש בחוץ לארץ, פטור מקביעת מזוזה עד שלושים יום מהכניסה הביתה. שכן הבית נקרא "דירת עראי" עד שלושים יום. מדוע זה כך? הרבי הציג תשובה מפתיעה בהתוועדות אחרון של פסח תשכ"ב: "יהודי צריך להיות מלא תקווה בביאת המשיח ולהיות חדור בזה גם ביחס לענייני העולם כמו בית. הדבר מתבטא בהלכה שכאשר דעתו להשתקע בחו"ל, אין ביתו נחשב מיד ל'דירת קבע' בידעו שאין זה מקומו האמתי ורק 'מפני חטאינו גלינו מארצנו'".

שהעולם יהפוך להיות מקום אידיאלי, משום שכך בדיוק הוא נברא. הרעיון של הגאולה הוא חזרה אל הניילונים. הקב"ה ישיב את העולם אל העטיפה הנהדרת בה הגיש אותו.

התרגלנו כבר לעולם מרוסק ובעייתי, אבל צריך לזכור שאת העולם הזה ברא האלוקים המושלם והטוב, ולכן הכרח לומר כי הוא יצר יצירה אחרת מזאת המוכרת לנו. נעשה קל וחומר מהתנור הגרמני: אם הגרמנים יוצרים תנור שמחזיק מעמד עשרים שנה, אם מכונת גרמנית נוסעת בקלות ארבעים שנה, כל שכן להבדיל שהבורא הטוב והמושלם יצר עולם אידיאלי עם חיי נצח.

נעבור על כל אחד מייעודי הגאולה ונשים לב שהם בסך הכול חזרה אל נקודת הראשית של המציאות. לפני חטא עץ הדעת נאמר: "וביום אכלך ממנו מות תמות", משמע שאם האדם לא היה אוכל – היה חי עד היום הזה. שכן הבורא המושלם יצר אדם נצחי כמותו עם יכולת לחיות חיי נצח. הוא בוודאי לא ברא יצור ארעי שאחרי עשרים שנה אוזח את החזה מחשש להתקפת לב. אף אחד מאתנו לא היה מייצר מוצר גרוע כזה והבורא המושלם בוודאי לא עשה זאת.

כך ביחס לרוע של בעלי החיים: בתורה נאמר במפורש כי בעלי החיים נבראו צמחוניים ולא אכלו בשר. הם אכלו רק עשב ולא פגעו ביצר של טרף אכזרי. מדובר, אגב, בעובדה שאפילו ההיגיון הבריא מחייב אותה: הקב"ה ברא מכל מין בבעלי החיים זכר ונקבה ואם הם נוצרו עם יצר של הרג, הם היו מכלים האחד את השני והמינים הללו היו נעלמים כליל ולא יכולים להתרבות. ברור שהבורא שרצה לשמור על הבריאה שלו, יצר אותם עם אופי רגוע ושלו שישמור על הבריאה.

אין זאת אלא שהאדם לקח את המרצדס וריסק אותה בפראות אל התהום. הקב"ה יצר עולם מושלם אך האדם בחטא עץ הדעת ריסק את הבריאה והכניס בה ארעיות, רוע וטרף. ייעודי הגאולה, אפוא, הם ההבטחה של הקב"ה לשוב אל נקודת הבראשית. למה הדבר דומה? כאשר המחשב פועל לאט ומתקשה להעלות קבצים, מתכופפים למטה ולוחצים על מתג הריסט ומאתחלים את המחשב. הגאולה היא אפוא הלחיצה על ריסטרט ואתחול הבריאה מחדש.

3. רמב"ן בחוקותי כב,ו: תהיה ארץ ישראל בעת קיום המצוות כאשר היה העולם מתחילתו קודם חטאו של אדם הראשון, אין חיה ורמש ממית אדם ... אמר הכתוב על ימי הגאולה היוצא מגזע ישי שישבו השלום בעולם ויחדל הטרף ורעת הבהמה וכל הרמש כאשר היה בטבעם מתחילה.

וכאן מנמק הרמב"ן את ההיגיון בכל התיאוריה הזו, שכן הבורא המושלם יצר בוודאי בריאה מושלמת:

רמב"ן בראשית ב,יז: אלמלא שחטא לא מת לעולם כי הנשמה העליונית נותנת לו חיים לעד והחפץ האלוקי אשר בו בעת היצירה יהיה דבק בו תמיד והוא יקיים אותו לעד.

ואם דברי הרמב"ן נשמעים רחוקים מהמציאות, מעניין לתמוך אותם באחד התחומים החשובים המעסיקים את המדע כיום: המוות של ההזדקנות. חוקרים טוענים כי הם בודדו את הגן האחראי על ההזדקנות ובעתיד יוכלו לרפא אותו ולהאריך את החיים במאות שנים. התגלית הזו מבוססת על הנחה מרכזית אחת: ההזדקנות היא לא טבעית, היא אינה מוכרחת לקרות, ההזדקנות היא מחלה ככל המחלות שנובעת מפגם גנטי כלשהו שמשתלט על התאים והורס אותם.

לפי דברי הרמב"ן נוכל לטעון כי האדם נועד בעיקרו להתקיים לנצח ורק בשלב מסוים הושלל בו הפגם שהורס את המערכת. הגאולה תהיה אפוא הכרזת הניצחון על פגם ההזדקנות.

⁶פרופסור נתן אביעזר, ראש המחלקה לפיזיקה באוניברסיטת בר אילן, הדף השבועי 259: בגיליון אוקטובר 1997 של סיינטפיק אמריקן, כתב העת המדעי-פופולרי המוביל בעולם, נכתב ש'מדענים גילו את הגן לחיי נצח'. לאחרונה מתגבש קונצנזוס מדעי שיש סיבה אחת לכל תופעות ההזדקנות (חולשת המערכת החיסונית, התקשחות שרירי הלב, ניוון העצבים, פרקינסון וסוכרת): פגמים גנטיים אשמים בהרס הגוף ולכן כשנזהה את הגנים הפגומים ונשנה או נשקם אותם עם הנדסה גנטית, אפשר יהיה להאריך את תוחלת החיים משמעותית. החוקרים השיגו תוצאות מוכחות על בעלי חיים: קיימת תולעת קטנה שיש לה בערך 13,000 גנים ומתברר ששינוי של גן אחד מכפיל את תוחלת

החיים של התולעת. במחקר אחר יצרו זן חדש של זבובי פירות עם תוחלת חיים כפולה מזו של זבובים רגילים ובנוסף לזה הם נשארים צעירים בגוף אפילו כאשר הם מזדקנים כרומולוגית.

אני רוצה להציע את האפשרות כי הקביעה של הקב"ה להגביל את גיל האדם ('והיו ימיו מאה ועשרים שנה') משמעותה היא שהגנים של ההזדקנות הושטלו במערך הגנים של בני האדם ... וכך לא רק שהמדע אינו סותר את התורה אלא הוא מהווה כלי חשוב להבנתה.

עד כאן גישתו של הרמב"ן בבסיס תפיסת הגאולה. אך האם היא מספקת? ברור שלא. שכן החסם הבסיסי עודנו מלווה אותנו: מה פתאום ישוב העולם אל נקודת הבסיס הנפלאה שלו? איך רכב מרוסק מסוגל לשוב אל הניילונים? כיצד מוצר שבור יתחדש כאילו לא נשבר מעולם? ובקיצור, השאלה הגדולה נשאלת: מהו המניע לשינוי הגדול שיביא את המציאות אל נקודת השלמות שלה? תורת החסידות מציגה משנה ברורה ופשוטה בעניין, למעשה, לא מדובר על העתיד, אלא על ההווה. כדי להבין את הגאולה, עלינו לשים לב היטב לכל מה שמתרחש סביבנו ואולי פשוט לא הבחנו בכך.

ד. זה היה לפני עשרים שנה כשהחלו ליפול חומות מסך הברזל שהקיפו את מדינות ברית המועצות. שני בחורים צעירים יצאו מניו יורק בשליחות הרבי מליובאוויטש לעיר קטנה בצפון רוסיה על מנת לערוך ליל סדר ציבורי לתושבי העיר. זה היה סוג של חלום. לאחר שבעים שנה של ניתוק ברוטלי, התיישבו יהודים לראשונה לליל סדר חוקי. הבחורים לקחו איתם קונטיינר שלם עם מצות ויין וכל האוכל הדרוש לסעודה. הם חיפשו אולם גדול שמכיל כמה מאות מקומות ומצאו את ערש הסטרא אחרא, בניין 'הקומסומוול', מרכז הנוער הקומוניסטי, תנועת הנוער החלוצית שלהם.

מאות יהודים נרגשים נאספו לסעודת ליל הסדר והערב עבר ברוב שמחה. אחרי ברכת המזון, השליח שכבר היה מבוסס מהיין הכריז בהתלהבות: "עכשיו נגש לפתוח את הדלת לאליהו הנביא שבקרוב יגיע לבשר לנו על בוא המשיח". הייתה דריכות בקהל אך יהודי קשיש מנכבדי העיר קם ואמר: "איש צעיר! עכשיו איבדת אותי. עד עכשיו היה יפה ונעים, סעודה טובה עם מצות ויין, אבל למה לספר סיפורים? אנו נראים לך ילדים קטנים?! אליהו הנביא? משיח? נו באמת!

השליח הצעיר התבלבל לרגע, אך התעשת וענה: "אשאל אותך שאלה, לפני חמש שנים הייתם עוברים ברעד ליד המקום הזה. על דלת המקום עמד סמל הפטיש והמגל והייתם מעדיפים ללכת ברחוב אחר. אם הייתי אומר לך אז שבשנת 89 נשב כאן בבניין הקומסומוול ונערוך סדר פסח כהלכתו עם מצות ויין – כיצד היית מגיב? אז אדוני הנכבד, כשם שזה התקיים ואנו עורכים סדר פסח בבניין הקומוניסטי באין מפריע, כך תתקיים התקווה שעם ישראל מצפה לה אלפי שנים ויבוא אליהו הנביא ויבשר על בוא המשיח!". היהודי הקשיש ביחד עם כל הקהל הריעו לשליח.

החזון של הגאולה הוא הרבה יותר מתבקש ממה שזה נראה: העולם עתיד להשתנות משום שהוא כבר משתנה. בכל יום, בכל רגע, כבר אלפי שנים, העולם עובר תהליך של הבשלה לקראת הגאולה והוא מעולם לא היה בשל כמו בעשרות השנים האחרונות. בואו נעבור על כל היבט מחיינו ונשים לב לדבר אחד: כל מה שאומרים לנו על החיים הוא מוטעה! התקשורת מדגישה את מה שחסר ואת מה שמציק, כי ככה מוכרים עיתונים, אבל אנו חיים בעידן הטוב ביותר בהיסטוריה.

אמונה באלוקים: לפני 4000 שנה האמין העולם כולו בעץ ואבן. אנשים היו פגאניים וסברו כי השפע והבריאות מגיעים מכל מיני עצמים בטבע. ואז הפציעה שמשו של אברהם אבינו והוא ניסה לשווק טענה מוזרה: האלוקים הוא יחיד והוא נמצא מעבר לטבע. לא עץ ולא אבן, כי אם ישות רוחנית אחדותית שהיא מעבר להיגיון. אברהם הפך להיות מושמץ ומצורע, נמרוד זרק אותו לאש באשמת הפצת כפירה וטיפשות, אך 4000 שנה חלפו וכיום רובו המוחלט של העולם המערבי מאמין באמונתו של אברהם. הפגאניות נותרה כלואה במדינות המזרח הפרימיטיביות, אך כל העולם המערבי – יהודים ולהבדיל נוצרים ומוסלמים מאמינים באמונתו של אבינו הראשון. אברהם אבינו הוא ללא ספק האיש המשפיע ביותר בהיסטוריה העולמית.

הרמב"ם מוצא בכך את ההתפתחות הראשונה לקראת הגאולה:

4. רמב"ם מלכים פרק יא: כל הדברים האלו של ישוע הנוצרי ושל זה הישמעאלי שעמד אחריו אינן אלא ליישר דרך למלך המשיח ולתקן את העולם כולו לעבוד את ה' ביחד, שנאמר 'כי אז אהפוך אל עמים שפה ברורה לקרוא כולם בשם ה' ולעבודו שכם אחד. כבר נתמלא העולם כולו מדברי המשיח ומדברי התורה ומדברי המצוות, ופשטו דברים אלו באיים רחוקים, ובעמים רבים ערלי לב. והם נושאים ונותנים בדברים אלו ובמצוות התורה - אלו אומרים מצוות אלו אמת היו ובטלו בזמן הזה ולא היו נוהגות לדורות, ואלו אומרים דברים נסתרות יש בהם ואינן כפשוטן, וכבר בא משיח וגילה סתריהם.

אלימות וקדושת החיים: עד לפני כמה מאות שנים, כשאבא רצה לבדר את ילדיו אחרי הצהריים היה לוקח אותם אל הקולוסיאום לחזות בקרבות גלדיאטורים. בקיצור, לחזות במופעי אכזריות ורצח. בין הגלדיאטורים ובין עצמם, בין אנשים לבעלי החיים ובין בעלי החיים עצמם. חיי אדם נחשבו כלי משחק ביד השעשוע ויצר הרוע. גם מבחינת החוק, הענישה המקובלת הייתה רצף של אכזריות בלתי נתפסת, לשבור ידיים ורגליים, לקשור אנשים לזנב סוס וכיוצא באלו - **וזה היה החוק המקובל.**

כיום, אדם שמבקש לפגוע אפילו בחייו שלו חלילה מסיבות מוצדקות בעיניו – נבלם בידי השלטונות. המוח האנושי עבר תהליך מהפכני ביחס להבנת קדושת החיים.

שלום עולמי: מאז שחר האנושות, הנורמה המקובלת היא מלחמה, כיבוש ומשטרי דיכוי עריצים. איש לא שאל את אלכסנדר מוקדון, ג'ינגס חאן או נפוליון מדוע כבשו עמים כה רבים ובדרך חיסול חיים של מיליונים. רק לפני שבעים שנה, נהרגו בשני מלחמות העולם באירופה מאה מיליון איש!

כיום, יש הסכמה אוניברסלית שהתנהגות כזו ראויה להחרמה. האווירה העולמית חותרת לסיום תקופת המלחמות ואילו אותם רודנים היו חיים כיום, היו מובאים בפני בית המשפט הבינלאומי בהאג. כך בנוגע לשימוש בנשק: במשך אלפי שנים התחרו מלכים ומעצמות בהגדלת ארסנל הנשק, כולל הנשק הגרעיני. זה היה המצב הכי נרמלי. כיום, מביט העולם כולו על קים ג'ונג און כעל מטורף בודד ופועל כדי להסיר ממנו את האיום. וכך ברמה הגלובלית, נשיאי ארצות הברית ורוסיה מנהלים ביניהם דיונים מתמשכים במטרה לצמצם בהדרגה את ארסנל הנשק הגרעיני שברשותם. התהליך החל ב-31 בינואר 1992, כאשר ראשי חמשת החברות הקבועות במועצת הביטחון של האו"ם התכנסו בניו יורק כדי לדון בסדר העולמי החדש שלאחר תום המלחמה הקרה. למחרת דיבר על כך הרבי:

ספר השיחות תשנ"ב ב/368: במשך כל הדורות התנהלו ריבוי מלחמות בין אומות העולם שגרמו הרס וחורבן... ועל כורחך צריך לומר, שהסיבה האמתית לכך שבתקופה האחרונה ניכרת השאיפה לגמר ולסיום תקופת המלחמות בעולם והתחלת תקופה חדשה של קיום העולם על פי צדק ויושר, שלום ואחדות... [היא] מפני שמתקרבים לזמן שאודותיו הכריזו הנביאים "וכתתו חרבותם לאתים".

[חשוב לסייג: כאן תעלה השאלה **ומה קורה בסוריה**? חצי מיליון איש נהרגים והעולם אינו מניד עפעף? אך צריך לשים לב: אנו נמצאים לפחות במצב שהעולם מבין שאסאד מטורף, שהוא אכזר חסר לב. פעם זאת הייתה הנורמה המקובלת. כמובן, אנו מצפים לגאולה שלמה שתמגר כליל את הרוע, אבל אין ספק שהדרך מתקדמת בצעדי ענק].

שפע ואריכות ימים: אחרי אלפי שנים של רעב וחסר, אנו מתקרבים לקץ עידן הרעב. תעשיית מדינות על כך שעד שנת 2030 ייעלם הרעב מהעולם וגם במדינות אפריקה. ברוב העולם המפותח פרושה כיום רשת בטחון תזונתי סוציאלי המגינה על האדם הבודד ממצב של חוסר מזון.

כך בעניין הארכת תוחלת החיים: במשך אלפי שנים הייתה תוחלת החיים 30-40 שנה, אך מאז המצאת הפניצילין, השתנתה מפת החיים לגמרי והמדע ניצח במידה רבה את רוב המחלות.

יהודים וחיים יהודיים: אנו חיים בתקופה הנוחה ביותר בהיסטוריה להיות יהודי. העולם כולו מאפשר חופש דת מוחלט ובכל מקום בעולם יכול אדם לבחור שלא לעבוד בשבת ובחגי ישראל. נוסף על כך את הנסים האדירים עם הקמת מדינת ישראל ויצירת בית בטוח עבור כל יהודי ויהודייה באשר הם.

יתירה מכך והוא העיקר: בתוך כל ההתקדמות ההדרגתית של האנושות, עיקר הקפיצה התרחשה **בעשרות השנים האחרונות!** למעשה, אפשר בהחלט לקבוע כי **במאה השנים האחרונות, העולם התקדם יותר מאשר בכל שנות קיומו ביחד.** מאז המלחמה הנוראה הוקם מוסד האו"ם שמיישב

בהסכמה את הסכסוכים בין המדינות השונות, ולמעשה מאז אין מלחמות בכל העולם המערבי.
הרפואה ביצעה קפיצות ענק ומצאה פתרון לרוב המחלות. והתיעוש עומד לנצח את הרעב.

כאן תוכלו למצוא דוגמאות רבות לתהליך החיובי העובר על המציאות ובעיקר בשנים האחרונות:
https://www.facebook.com/easyconomy/posts/399460207198344?comment_id=406591053151926&comment_tracking=%7B%22tn%22%3A%22R%22%7D

ה. מה באמת מונח ביסוד הדברים? מדוע הגאולה צריכה לבוא בהדרגה? ועד מתי זה יימשך?

כאן עלינו לגעת בשורש ויסוד הדברים, ובעצם במהות סיפור חיינו: יש שתי דרכים כיצד לחיות את החיים: לראות בהם אוסף של אירועים שאינם מיועדים להגיע לשום מקום או להאמין **בתכנית ושיטה הקבורה מתחת לכל הטירוף**. היהדות אימצה את האופציה האחרונה ופועלת לשכנע את כל העולם: בורא העולם רקם תכנית וכל מה שקורה - טוב ורע, חשוב וחסר חשיבות - הוא צעד בדרך למטרה.

התכנית רמוזה **בחמש אותיות** בסוף סיפור הבריאה:

בראשית ב: ויכל אלוקים ביום השביעי מלאכתו אשר עשה וישבת ביום השביעי מכל מלאכתו אשר עשה: ויברך אלוקים את יום השביעי ויקדש אתו כי בו שבת מכל מלאכתו אשר ברא אלוקים לעשות.

הקושי בולט לעין: הקטע כולו כתוב בלשון **עבר**, "ויכל", "עשה", "שבת", "ברא", משום שהקטע מתאר את המבט של האלוקים **לאחור** אודות מעשיו במשך ימי השבוע. מדוע המילה האחרונה כתובה בלשון **"עתידי"**, "לעשות"?

רש"י בראשית רבה יא: 'ועשה' אין כתיב כאן אלא 'לעשות', לומר שהכול צריך תיקון.

כאן זורקת התורה את תפיסת משמעות החיים: הקב"ה יצר תשתית, חומר גולמי, אך רצה שאנחנו נהפוך אותו למקום מושלם. הוא רצה להאיר את שכינתו בעולם הזה, אך תכנן להגיע לשם **בדרך הארוכה!** לאחר שהאדם יבחר בכוחות עצמו בטוב ויכוון את העולם כולו אל שלמותו הראויה

האלוקים היוצר ברא אדם יוצר! אנחנו שותפים לכוון את העולם אל תכליתו המרוממת, והגאולה היא ההבטחה של הנביאים על ההגעה העתידית ליעד. הנביאים ידעו כבר לפני 2000 שנה כי התוכנית האלוהית תצליח, כי הוא תמיד מצליח!

הנה התכנית האלוהית בהרחבה יותר: נשוב אל הרגע המכונן של האנושות.

בראשית ב: ויצו ה' אלוקים על האדם לאמור מכל עץ הגן אכל תאכל ומעץ הדעת טוב ורע לא תאכל.

וכאן עולה השאלה הגדולה: למה? בשביל מה העמיד שם האלוקים את העץ? אם הוא לא רוצה שהאדם יאכל, שלא יברא עץ כזה? המדרש עונה תשובה מהפכנית שהיא התכנית מתחת כל הבלגן:

תנחומא נשא טז: בשעה שברא הקב"ה את העולם, נתאוהו שיהא לו דירה בתחתונים כמו שיש בעליונים. ברא את האדם וציווה אותו 'מכל עץ הגן אכול תאכל ומעץ הדעת טוב ורע לא תאכל ממנו'. כיון שעבר על ציוויו אמר הקב"ה: כך הייתי מתאוהו שיהא לי דירה בתחתונים ודבר אחד ציוויתי אותו ולא שמרת אותו! מיד סלק הקדוש ברוך הוא שכינתו לרקיע הראשון ... עד שעמד משה והורידה לארץ, שנאמר וירד ה' על הר סיני ... וכתוב: באתי לגני אחותי כלה – אימתי? כשהוקם המשכן.

המדרש מעביר מסר כביר: האלוקים תכנן מראש כי העולם הזה יהפוך להיות מושלם, אך רצה להגיע לשם **בדרך הארוכה**. הוא חפץ שהעולם יבחר מרצונו בטוב. לשם כך ברא עולם ניטרלי שיכול להיות כזה ויכול להיות להיפך ולנו ניתנה הזכות להיות אלו שיבחרו בטוב ויחליפו את החברה העכשווית בחברה צודקת יותר, מאופקת יותר וקדושה יותר.

וכאן מגיע חזון הגאולה של הנביאים: זאת ההבטחה על **הצלחת המשימה**. ישעיהו מנבא כי תכניתו של האלוקים צלוח תצלח – ולמעשה היא כבר מצליחה.

לשלמות העניין, נציג דוגמה אחת של התקדמות הדרגתית המתוארת כבר בתורה עצמה. לפי התפיסה החסידית, התורה היא הרבה יותר מאוסף של סיפורים, היא תהליך הדרגתי בו **אנשים נאבקים לגאול את עצמם ואת העולם**. זה מאבק מורכב ומסובך, אך מסיבוב לסיבוב רואים הצלחה והעולם מתקרב אל חזון הגאולה. ניקח כדוגמה את מריבות האחים בספר בראשית. הספר מציג חמש מריבות בין אחים, אך מסיבוב לסיבוב הם לומדים איפוק, הכלה, ויתור, ובסוף אפילו פרגון ושיתוף.

המריבה הראשונה בין קין להבל נגמרה **ברצח**. המריבה השנייה בין ישמעאל ליצחק נגמרה טוב יותר: **בפרדה**. המריבה השלישית בין עשו ליעקב נגמרה הרבה יותר טוב: **בשלום קר**. המריבה הרביעית בין יוסף לאחיו נגמרה במהפכה: **מחילה וחיים משותפים**. ואילו המריבה החמישית המסופרת בתחילת ספר שמות – בין אהרן למשה – **לא מתרחשת מלכתחילה**. אהרן הבכור גילה רק רגשות שמחה לאור הבחירה באחיו כמנהיג ישראל, כעדוּתו של הקב"ה: "וראך ושמח בליבו".

ולסיום: סוכנות החלל של ארה"ב גילתה אי שם בחלל כוכב בו מסתובבים אנשים חיים ורצתה לחקור את החיים בו. הבעיה הייתה מרחק הנסיעה אל הכוכב, אלף שנה הלוך ואלף שנה חזור. עשו בסוכנות החלל את כל ההכנות לייצור חללית שתחזיק מעמד זמן כה רב וחיפשו משפחה מתנדבת שתיסע בחללית, תוליד כמה וכמה דורות במהלך הנסיעה עד שיגיעו לכוכב ויחקרו מה שצריך ויחזרו חזרה.

בני המשפחה האידיאליסטיים עלו על החללית ושיננו את מטרת השליחות שלהם. דור אחד כבר נפטר בחללית והדור החדש זכר את הצוואה: אל תשכחו שהגענו מכדור הארץ ואנו בשליחות לכוכב מסוים. חלפו כמה דורות ולפתע החלו ספקות: מי אמר שאנו בתוך משימה כלשהי? בתחילה היו אלו קולות מועטים, אך אט-אט כולם השתכנעו שהם לא הגיעו משום מקום ולא נוסעים לשום מקום, החיים עצמם הם לשהות על החללית והמטרה: לאכול, לשתות וללדת ילדים...

הנמשל ברור: אנחנו מתקדמים כל הזמן בדרך אל הגאולה, אלא שמדובר בתהליך ארוך שלוקח אלפי שנים. אסור לנו לשכוח מאיפה באנו, לאן אנו אמורים להגיע ואת גודל המשימה המונח על הכף. נעשה, נצליח ונזכה בימים אלו ממש להכריז על ניצחון המשימה!.

כתיבת והפצת שיעורי חודש אלול תשע"ח

מוקדשת לעילוי נשמת

ר' פייבש בן מרדכי הלוי ע"ה

ובתמיכתם של שלוחי הרבי ברחבי תבל

ובחסותו האדיבה של הנגיד החסידי

ר' שניאור ורעייתו יוכבד שיחיו מינסקי

להצלחה רבה בכל ענייניהם

ולעילוי נשמת מרת

שיינא בעשא בתיה בת יוסף דב